
„ХЕЙЛІ... – ФЕНОМЕН...” (до питання своєрідності художньої манери американського прозаїка ХХ століття)

УДК 821.111(73)

Данильчук О.М. (Danil'chuk O.M.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

В статті розглядаються особливості художньої майстерності американського прозаїка ХХ століття Артура Хейлі.

Ключові слова: *масове суспільство, відчуження особистості, фактографічність, репортерська проза, документальний виток, белетристика, вимисел, факт.*

In the article some features of a creative manner in description the artistic reality by Arthur Hailey, the American prose write of XX centure, are considered.

Key words: *mass society, alienation of personality, faktografichnist', reporter prose, documentary coil, fiction, fiction, fact.*

Згадуючи найвидатніших майстрів слова Америки ХХ століття нікому не спаде на думку першим назвати А. Хейлі. Був період, коли особливою популярністю користувався Е. Гемінгвей, потім У. Фолкнер, згодом Ф. Скотт Фіцджеральд і Т. Вулф. Хоча можливі й інші переміщення на шкалі цінностей й самозвеличення. Міжвоєнні роки – „золоте століття” американської літератури – дали дивне за багатством і розмаїтістю сузір'я письменницьких імен. Проте американський письменник ХХ століття А. Хейлі, відомий пересічному читачеві як автор романів на виробничу тематику, міцно посів гідне місце не тільки в літературі своєї країни, але і в художній літературі всього світу.

Широта й панорамність в охопленні американської дійсності, гострота бачення соціальних, політичних, духовних проблем США зближує його з багатьма видатними американськими майстрами художнього слова. А. Хейлі як, наприклад, і Т. Драйзеру, в цілому чуже глибоке проникнення в психологію героїв. Створення типового, а не індивідуально неповторного стало надбанням

обох письменників. Фактографічність і документальність романів А. Хейлі поєднує його з Е. Сінклером, С. Льюїсом, Т. Капоте й Н. Мейлером. Стиль репортерської прози автора почасти нагадує художню манеру Е. Гемінгвея. Своєю наполегливістю в накопиченні матеріалів, соціологічною розробкою цілих шарів американської дійсності, вивченням спеціальної літератури романіста можна порівняти із Е. Золя. Його романи, як і твори французького натураліста, стали „подорожами” – у світ готельної справи („Готель”, 1965), медицини й науки („Остаточний діагноз”, 1959 й „Сильнодіючий засіб”, 1984), політики („У вищих сферах”, 1962), авіації („Аеропорт”, 1968), автомобільного бізнесу („Колеса”, 1971), банківських контор („Мінйайли”, 1975), електроенергетики („Перевантаження”, 1979), телебачення („Вечірні новини”, 1990), поліцейських розслідувань („Детектив”, 1997). В усіх цих романах, насичених побутовими реаліями й вагомим фактографічним матеріалом, письменник виступив як проникливий побутописьменник американського способу життя. Він відобразив у своїй творчості глибинну тенденцію літератури ХХ сторіччя до документального витоку, до вторгнення в белетристику соціології й журналістики, до поєднання вимислу й факту.

Зіставлення та порівняння А. Хейлі з іншими представниками світової літератури можуть бути різними. Проте не слід оцінювати його творчість крізь призму художніх досягнень видатних митців ХХ століття. „Не можна говорити про „першорядних” і „другорядних” прозаїків у літературі”. [4, 15]. „...Навряд чи правомірно визначати порівняльну цінність того чи іншого явища в певній культурі будь-якого сторіччя, зіставляючи це явище з його вершинами”. [3, 457]. Тільки за допомогою розкриття найрізноманітніших, різнопланових, „різноповерхових” культурних та літературних явищ можна скласти справді глибоке й об’ємне уявлення про те неосяжне ціле, яким є світова культура. Говорячи ж про культуру й, зокрема, літературу другої половини ХХ століття, обійти мовчанням А. Хейлі, що стоїть на гуманістичному полюсі її популярного крила, було б несправедливо. Без творчості цього самотнього романіста зарубіжна література ХХ століття була б неповною.

Сила письменника полягає в чудовому знанні побуту, вдач, психології середнього американця. Його герой – типовий представник „одноповерхової” Америки. Неповторність манери прозаїка зводиться і до обґрунтованості побутописання, певної одномірності зображення персонажів. Цього автор досягав завдяки гострому журналістському чуттю. Він немов відсторонюється від зображуваного предмета й розглядає його з певної дистанції. Тому метод романіста почасти можна назвати методом фактографічного реалізму, адже він дав протокольні точні описи світу „речей” 60 – 90-х років ХХ століття.

Письменнику часто дорікали в невмінні створювати живі повнокровні образи своїх героїв. Це твердження несправедливе. Фактографічність у зображенні американської дійсності у А. Хейлі не приводить до цілковитої схематизації чи вихолощення психологічної сутності героя.

„У світовій літературі все чіткіше відчувається тенденція зображувати людину та її улюблену справу.., – пояснював популярність прозаїка Г. Гуліа. – Це стає велінням часу. І немає нічого дивного в тому, що романом „Аеропорт” американського письменника Артура Хейлі зачитуються у нас багато хто”. [1]. Бурхливий розвиток науки й техніки, різкі зміни звичних форм життя давали автору можливість створювати живі й повнокровні образи своїх героїв. Образ людини-трудівника овіяний у романіста справжньою поезією.

Крім того, автор, як „анатом американської культури”, художньо інтерпретує і те, що соціологи й філософи визначають поняттями масове суспільство, відчуження особистості, дегуманізація й стандартизація індивіда. В його полі зору виявилися такі прикмети сучасного суспільства, як дух стандарту, конвеєра, потокового штампування речей, а головне – підпорядкування мислення людей ідеологічним стереотипам істеблішменту. Уніфікація поведінки, – робить ніби негласний висновок прозаїк, – призводить до перекручування природи людини, втискуючи її у тверді, нав’язані ззовні форми, до втрати неповторної людської індивідуальності, в розвитку якої бачиться обов’язкова умова щастя.

Науково-технічний прогрес – явище доволі суперечливе. І письменники всіх країн і часів замислювалися над ціною людського життя. А. Хейлі теж не

став винятком. Визначальним у його творчості слід вважати й те, що він миттєво помітив ясно окреслену читацьку потребу в книгах, що відображають повсякденність життя й психологію людини, яка швидко змінюється під впливом науково-технічного прогресу. У своїх творах автор порушив проблему співвідношення раціонального та емоційного в житті людини, що виникає внаслідок розвитку цивілізації. В будь-якому романі письменника американську дійсність представлено широко й наочно, в її буденному пліні й строкатості, з усією її прозою життя.

Тож, постать А. Хейлі – цікаве й яскраве явище в літературі й культурі ХХ століття. Його ім'я займає не останнє місце серед прозаїків американської та всесвітньої художньої літератури. „Хейлі... – феномен...”, – саме так охарактеризував творчість американського письменника радянський літературознавець Г. Злобін. [2, 214].

Таким чином, злободенність романів А. Хейлі в наш час є беззаперечною, а актуальність вивчення його творчості – очевидна.

Література:

1. *Гулиа Георгий*. У взлетной полосы. Несколько замечаний на полях романа Артура Хейли «Аэропорт» // Литературная газета. – 1971. – 24 ноября. – С. 15.
2. *Злобин Г.П.* По ту сторону мечты. Страницы американской литературы ХХ в. – М., 1985.
3. *Пальцев Н.* Притягательность каждодневного, или «Заповедные зоны» Артура Хейли // Артур Хейли. Аэропорт / Перев. с англ. Т. Кудрявцевой и Т. Озерской. – М., 1990. – С. 439 – 458.
4. *Чехов А.* Избранные сочинения: В 2 тт. Т. 1. – М., 1979.